

ELEVII DIN MEDII VULNERABILE: SOLUȚII PRACTICE PENTRU PROFESORI ȘI ȘCOLI

SABOU ANCA MARIA

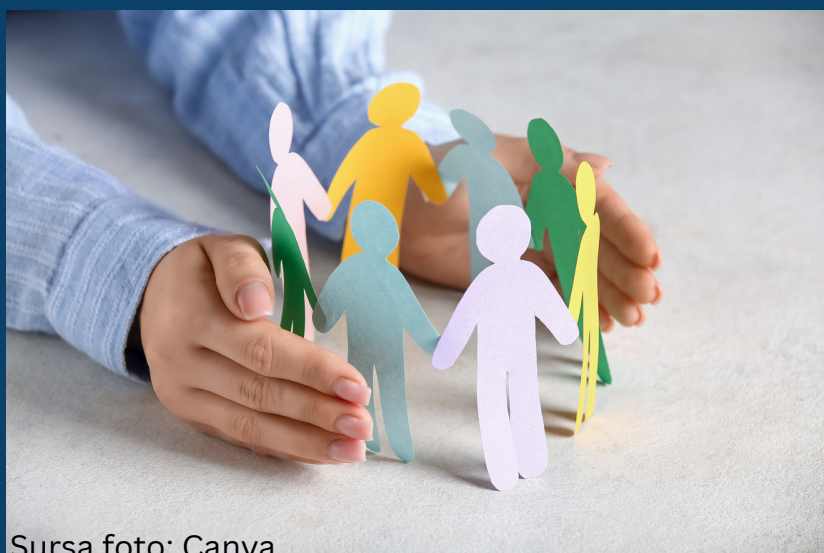
Scop:

Sprijinirea profesorilor, directorilor și consilierilor școlari prin recomandări bazate pe dovezi pentru identificarea și susținerea elevilor din medii vulnerabile, cu scopul reducerii abandonului școlar și promovării incluziunii educaționale.

Beneficiari:

Direcți: elevii din medii vulnerabile, profesorii, consilierii școlari, directorii.

Indirecți: familiile elevilor, comunitatea locală, organizațiile partenere, sistemul educațional

Sursa foto: Canva

Introducere

Asigurarea accesului echitabil la educație reprezintă o prioritate a sistemului educațional românesc și european. În România, elevii proveniți din medii vulnerabile continuă să se confrunte cu bariere precum dificultățile economice, accesul limitat la resurse educaționale, nivelul redus de educație al părinților sau izolarea geografică, care afectează participarea și succesul școlar.

Importanța acestei problematici este evidențiată de menținerea unei rate a abandonului școlar peste media Uniunii Europene, ceea ce reflectă persistența unor inechități educaționale semnificative. În acest context, școala și profesorii au un rol esențial în identificarea timpurie a riscurilor și implementarea unor intervenții incluzive, bazate pe dovezi, pentru sprijinirea elevilor aflați în situații de vulnerabilitate.

Sursa foto: Canva

Context și amploarea problemei

Elevii proveniți din medii vulnerabile reprezintă una dintre categoriile cele mai expuse riscului de excluziune educațională în România.

Vulnerabilitatea educațională este asociată cu factori precum sărăcia, nivelul redus de educație al părinților, accesul limitat la resurse educaționale, apartenența la comunități marginalizate și izolarea geografică.

Aceste condiții influențează participarea școlară, performanța academică și oportunitățile de dezvoltare pe termen lung.

Datele oficiale evidențiază amploarea fenomenului. Potrivit Eurostat (2025), rata părăsirii timpurii a școlii în România este de 15,5%, semnificativ peste media Uniunii Europene (9,1%). Totodată, 27,4% dintre români se află în risc de sărăcie sau excluziune socială, una dintre cele mai ridicate valori din Uniunea Europeană. Aceste date sugerează o legătură puternică între vulnerabilitatea socială și vulnerabilitatea educațională.

15,5%

Rata părăsirii
Timpurii a școlii
UE: 9,1%

27,4%

Risc de sărăcie
sau excluziune
socială

132

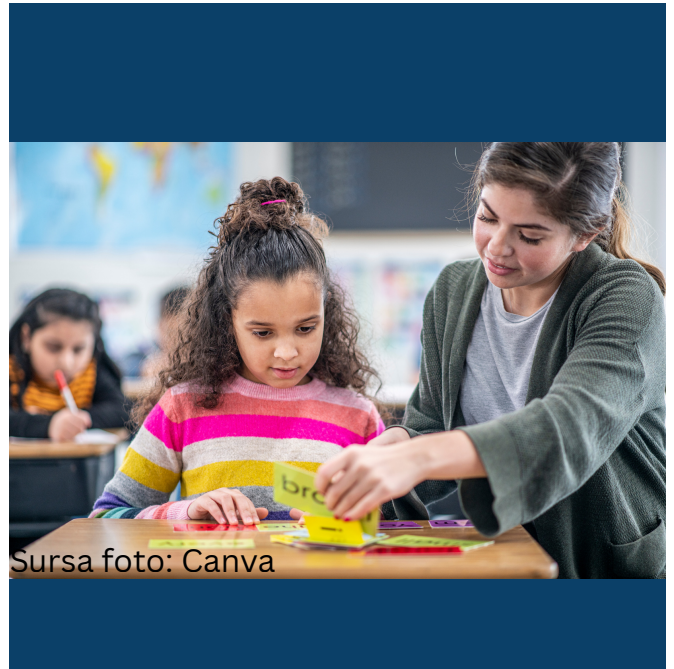
Puncte diferență
PISA 2022
≈ 4 ani școlarizare

Rezultatele PISA 2022 confirmă persistența decalajelor educaționale. Elevii români din medii socio-economice favorizate au obținut la matematică scoruri cu 132 de puncte mai mari decât cei din medii dezavantajate, comparativ cu o diferență medie de 93 de puncte în statele OECD. Acest decalaj echivalează cu aproximativ patru ani de școlarizare și reflectă influența majoră a statutului socio-economic asupra performanței școlare (OECD, 2023).

În plus, doar 51% dintre elevii români au atins nivelul minim de competență la matematică, 58% la lectură și 56% la științe, ceea ce indică dificultăți semnificative în dezvoltarea competențelor de bază (OECD, 2023)

Evidențe științifice

Cercetările recente arată că efectele vulnerabilității socio-economice nu sunt determinate exclusiv de lipsa resurselor materiale. Studiul realizat de Bakchich și colaboratorii (2023) evidențiază faptul că sprijinul perceput din partea profesorilor contribuie semnificativ la dezvoltarea sentimentului de apartenență la școală, factor asociat cu participarea și succesul școlar. De asemenea, Bakchich și colaboratorii (2024) au demonstrat că statutul socio-economic influențează relația dintre mentalitatea de dezvoltare (growth mindset), sprijinul profesorilor și apartenența școlară, sugerând că elevii vulnerabili au nevoie de intervenții educaționale diferențiate pentru a beneficia în mod egal de experiențele școlare pozitive.

Sursa foto: Canva

La rândul lor, Burns și Van Bergen (2025), într-o analiză publicată în *Educational Psychology Review*, arată că relațiile pozitive profesor-elev reprezintă unul dintre cei mai importanți predictorii ai motivației și angajamentului școlar în perioada adolescenței. Aceste concluzii sunt susținute și de cercetările privind reziliența academică, care evidențiază faptul că elevii proveniți din medii dezavantajate pot obține rezultate școlare ridicate atunci când beneficiază de sprijin individualizat, așteptări academice clare și un climat școlar incluziv.

Sursa foto: Canva

În consecință, problema nu este reprezentată doar de existența vulnerabilității socio-economice, ci și de capacitatea școlii de a identifica timpuriu riscurile și de a implementa intervenții eficiente. În lipsa unor măsuri, elevii vulnerabili sunt expuși unui risc crescut de absenteism, performanțe scăzute și părăsire timpurie a școlii. În schimb, literatura de specialitate arată că intervențiile timpurii, relațiile educaționale de calitate și practicile incluzive pot reduce semnificativ efectele dezavantajului socio-economic asupra parcursului școlar.

Sursa foto: IA

Soluții

Soluțiile eficiente pentru elevii din medii vulnerabile sunt cele care combină prevenția timpurie, sprijinul relațional, adaptarea pedagogică și mobilizarea resurselor din comunitate. Datele și cercetările recente arată că intervențiile funcționează mai bine atunci când sunt aplicate consecvent, în parteneriat și pe baza monitorizării continue a riscului educațional. (Ministerul Educației, 2021; OECD, 2023)

1. Identificarea timpurie a elevilor aflați în risc

Mecanismul de Avertizare Timpurie în Educație (MATE) oferă școlilor un cadru oficial pentru a identifica elevii aflați în risc de abandon și pentru a interveni înainte ca dificultățile să se accentueze. MATE este prevăzut prin ordin al ministrului educației și este utilizat în cadrul Programului Național pentru Reducerea Abandonului Școlar (MATE, 2021; Ministerul Educației, 2022). Raportul de evaluare al PNRAS arată, de asemenea, că școlile beneficiare sunt sprijinite să colecteze date despre elevii în risc și să construiască planuri de activități individualizate (Ministerul Educației, 2025).

Ce pot face școlile:

monitorizarea frecvenței, a progresului școlar și a semnalelor de retragere; întâlniri regulate cu elevii și familiile; folosirea fișelor și indicatorilor MATE.

De ce funcționează: intervenția devine mai eficientă când este aplicată înainte ca absenteismul și eșecul școlar să se cronicizeze (Ministerul Educației, 2025; OECD, 2023).

2. Consolidarea relației profesor-elev și a sentimentului de apartenență

Cercetările recente arată că sprijinul oferit de profesori și sentimentul de apartenență la școală sunt strâns legate de implicarea elevilor în învățare. Bakchich et al. (2023) arată că atunci când elevii percep sprijin din partea profesorilor, crește și sentimentul lor că aparțin școlii, iar această relație este influențată de statutul socio-economic. La rândul său, o sinteză recentă privind motivația elevilor subliniază rolul esențial al profesorului în menținerea motivației prin relația cu elevii, sprijin și feedback (Bakchich et al., 2023;

Ce poate face profesorul: feedback constructiv, așteptări ridicate, dar realiste, celebrarea progresului fiecărui elev, stabilirea unor reguli clare și crearea unui climat de clasă sigur, în care elevii să se simtă văzuți, ascultați și apreciați.

De ce funcționează: elevii care se simt apreciați și sprijiniți participă mai mult, persistă mai bine în sarcini și au o probabilitate mai mare de a rămâne conectați la școală (Bakchich et al., 2023; Asadpour et al., 2025).

3. Predare diferențiată și sprijin personalizat

Rezultatele PISA 2022 arată decalaje mari între elevii avantajați și cei dezavantajați socio-economic, ceea ce confirmă că un singur tip de predare nu răspunde tuturor nevoilor (OECD, 2023). Studiile evidențiază faptul că sprijinul oferit de profesori contribuie la dezvoltarea încrederii în sine, a perseverenței și a motivației pentru învățare în rândul elevilor vulnerabili (Collie et al., 2024).

4. Dezvoltarea unei rețele de sprijin școală-familie-comunitate

Sprijinul pentru elevii vulnerabili începe cu înțelegerea comunității și continuă prin colaborarea dintre școală, familie și partenerii locali. Ministerul Educației evidențiază rolul MATE, PNRAS și al colaborării cu CJRAE/CMBRAE în prevenirea abandonului școlar (Ministerul Educației, 2024; 2025). Cercetările arată că intervențiile bazate pe parteneriate și implicarea comunității contribuie la reducerea abandonului școlar și la creșterea participării elevilor (Arco-Tirado et al., 2025).

Ce poate face școala: sarcini gradate, activități remediale, tutorat între colegi, activități de învățare cooperativă, obiective individuale de progres și utilizarea resurselor educaționale digitale gratuite.

De ce funcționează: sprijinul adaptat nivelului elevului crește șansele de progres și dezvoltă reziliența academică (Collie et al., 2024; OECD, 2023).

Ce poate face școala: vizite în comunitate pentru identificarea cauzelor absenteismului, parteneriate cu ONG-uri, universități, autorități locale și mediul privat, mobilizarea resurselor comunității pentru sprijin material, educațional și extracurricular, implicarea voluntarilor și a studenților în activități de tutorat și alfabetizare individualizată.

De ce funcționează: identificarea nevoilor reale ale elevilor și colaborarea cu familia și comunitatea permit adaptarea intervențiilor și oferirea unui sprijin educațional, social și material integrat, crescând participarea școlară și reducând riscul de abandon (Arco-Tirado et al., 2025; Ministerul Educației, 2024).

Bibliografie:

- Bakchich, J., et al. (2024). Socioeconomic status, growth mindset and school belonging. *Social Psychology of Education*.
- Burns, E. C., & Van Bergen, P. (2025). What are teacher-student relationships in adolescent motivation research? *Educational Psychology Review*.
- Eurostat. (2025a). Early leavers from education and training.
- Eurostat. (2025b). Living conditions in Europe – poverty and social exclusion.
- Arco-Tirado, J. L., Fernández-Martín, F. D., Hervás Torres, M., Brozmanová Gregorová, A., Heinzová, Z., & Subasi Singh, S. (2025). Secondary school dropout prevention through service-learning: A pilot study. *International Journal of Educational Research*, 133, 102704. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2025.102704>
- Asadpour, M., et al. (2025). The motivational role of teachers: A systematic review of key factors in student motivation. *Educational Psychology Review*. <https://doi.org/10.1007/s10212-025-01039-0>
- Bakchich, J., Carré, A., Claes, N., & Smeding, A. (2023). The moderating role of socioeconomic status on the relationship between teacher social support and sense of belonging to school. *British Journal of Educational Psychology*, 93(1), 153-166. <https://doi.org/10.1111/bjep.12545>
- Collie, R. J., Martin, A. J., Flesken, A., & McCourt, B. (2024). Personal agency among students from low socio-economic backgrounds: An examination of student profiles, perceived teaching support, and achievement. *Social Psychology of Education*, 27, 1705-1736. <https://doi.org/10.1007/s11218-023-09881-0>
- Ministerul Educației. (2021). Ordinul privind aprobarea Mecanismului de Avertizare Timpurie în Educație (MATE) și a metodologiei de implementare a modului informatic MATE. https://www.edu.ro/sites/default/files/OM_6000_aprobare_mecanism_MATE.pdf
- Ministerul Educației. (2022). Programul Național pentru Reducerea Abandonului Școlar (PNRAS). <https://www.edu.ro/PNRAS>
- Ministerul Educației. (2024). Proiect ROF CJRAE/CMBRAE. https://www.edu.ro/sites/default/files/Proiect_ROF_CJRAE_CMBRAE.pdf
- Ministerul Educației. (2025). Raport de evaluare a progresului Programului Național pentru Reducerea Abandonului Școlar. https://www.edu.ro/sites/default/files/fi%C8%99iere/Minister/2025/div/WB_RAPORT_Evaluare_PNRAS_I.pdf
- OECD. (2023). PISA 2022 Results: Country Note – Romania. https://www.oecd.org/en/publications/pisa-2022-results-volume-i-and-ii-country-notes_ed6fbcc5-en/romania_cfe329e8-en.html